

9. Личова Т. Ю. Формування фахової компетентності майбутніх бакалаврів з агроінженерії у професійній підготовці: дис. д-ра філософії. Глухів, 2024. 369 с.

Вікторія КУПРІЄВИЧ,
*кандидат педагогічних наук, доцент,
науковий співробітник відділу
професійно-практичної підготовки
Інституту професійної освіти
НАПН України*

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗМІСТУ ОСВІТИ ДЛЯ БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ: РОЗВИТОК КЛЮЧОВИХ І ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ В УМОВАХ ВІДНОВЛЕННЯ КРАЇНИ

Реалії воєнного часу в Україні докорінно трансформували запити до системи професійної (професійно-технічної) освіти, перед нею поставлено сьогодні нові виклики та завдання. Знищення значної частини інфраструктури, житлового фонду, промислових об'єктів, об'єктів критичної інфраструктури та соціальної сфери потребує невідкладного відновлення. Цей процес неможливий без залучення висококваліфікованих фахівців, особливо у сфері будівництва, енергетики, логістики, транспорту та інших галузей, що забезпечують функціонування країни в умовах воєнного стану та повоєнної відбудови.

У цьому контексті будівельна галузь набуває стратегічного значення як одна з провідних рушійних сил національного відновлення. Її ефективне функціонування вимагає не лише кількісного збільшення фахівців, а й якісного оновлення змісту професійної освіти. Сучасні виклики потребують формування в здобувачів освіти актуальних компетентностей, які відповідають вимогам високотехнологічного, безпечного, екологічно орієнтованого виробництва та принципам сталого розвитку.

Питання відновлення і розвитку професійної освіти у повоєнний період, в першу чергу, передбачають забезпечення тісної взаємодії освіти з вітчизняним ринком праці задля підготовки конкурентних, мобільних фахівців, спроможних орієнтуватися і приймати правильні рішення у непередбачуваних умовах сьогодення. Вирішення окресленого завдання передбачає концентрацію зусиль учасників освітнього процесу на формуванні та розвитку професійних компетентностей майбутніх фахівців, здатних ефективно працювати в умовах воєнного часу [1, с. 3].

Зміни мають стосуватися як освітніх стандартів і навчальних програм, так і форм та методів навчання. Особливу увагу слід приділити розвитку практичних навичок, роботі з новітніми матеріалами та технологіями, цифровізації освітнього процесу, а також створенню умов для дуальної форми здобуття освіти у співпраці з роботодавцями. Підготовка

конкурентоспроможного кваліфікованого робітника має базуватися на основі компетентнісного підходу, враховуючи принципи гнучкості, адаптивності, готовності до швидкої перекваліфікації й роботи в умовах невизначеності.

Компетентнісний підхід, закладений у Національній рамці кваліфікацій та Законі України «Про освіту» [2], став визначальним вектором у реформуванні професійної (професійно-технічної) освіти. Він передбачає не просто засвоєння здобувачами освіти знань, умінь і навичок, а формування цілісної здатності ефективно діяти в складних, динамічних умовах, що є особливо актуальним для фахівців будівельної галузі у період повоєнного відновлення країни.

Сучасний ринок праці вимагає від випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти гнучкості мислення, ініціативності, відповідальності, здатності до командної роботи та прийняття рішень у непередбачуваних ситуаціях. Це визначає необхідність цілеспрямованого розвитку як ключових компетентностей (соціальних, громадянських, інформаційно-цифрових, екологічних, підприємницьких), так і спеціальних професійних, без яких неможливо якісне виконання робіт у сфері будівництва.

Професійні компетентності, що формуються у здобувачів освіти, охоплюють широкий спектр знань і вмінь: від читання технічної документації й роботи з кресленнями до оволодіння сучасними будівельними технологіями, інженерними рішеннями, методами енергозбереження, дотримання норм охорони праці та безпеки життєдіяльності. Особливу роль відіграє вміння працювати з інноваційними матеріалами й обладнанням, зокрема у сфері відновлюваної енергетики та «зеленого» будівництва, що активно впроваджуються в умовах євроінтеграційних процесів.

У цьому контексті показовими є приклади впровадження інноваційних практик на регіональному рівні. Так, у Львівській області у співпраці з міжнародними донорами створено навчально-практичний центр з енергоефективного будівництва, де здобувачі освіти опановують навички монтажу теплоізоляційних систем та сучасних віконних конструкцій. У Дніпропетровській області діє проєкт дуальної освіти в будівельній сфері, який дозволяє здобувачам освіти поєднувати навчання із реальним досвідом на підприємствах. На базі Чернігівського центру професійно-технічної освіти запроваджено курси з 3D-моделювання для будівельників, що підвищує цифрову компетентність майбутніх фахівців.

Такий досвід доводить, що формування компетентностей – це не лише освітній тренд, а реальний інструмент підготовки конкурентоспроможних, мобільних і соціально відповідальних будівельників, які здатні долучитися до відновлення України.

Провідні науковці вказують, що зміст професійної освіти в будівельній галузі повинен передбачати не лише засвоєння фундаментальних технічних знань і опанування сучасних технологій будівництва, а й спрямовуватися на розвиток інженерного мислення, яке включає вміння аналітично мислити,

приймати обґрунтовані технічні рішення, передбачати наслідки інженерної діяльності та враховувати безпекові, екологічні та економічні чинники [3].

Крім того, важливим компонентом є готовність до інновацій, тобто здатність адаптуватися до змін у професійному середовищі, швидко опановувати нові інструменти та методи, застосовувати нестандартні підходи до вирішення практичних завдань, а також генерувати та впроваджувати нові ідеї з метою підвищення ефективності виробничих процесів.

Ще одним ключовим елементом сучасної професійної підготовки є формування навичок роботи в проєктних командах, що передбачає розвиток комунікативних, організаційних і лідерських якостей, уміння працювати в міждисциплінарному середовищі, ефективно взаємодіяти з колегами, дотримуючись принципів командної роботи, розподілу ролей, відповідальності та досягнення спільної мети.

Усі ці складники мають бути інтегровані в навчальні програми через практикоорієнтовані підходи, міжпредметні зв'язки, впровадження дуальної освіти, а також активне використання сучасних освітніх технологій і цифрових ресурсів.

Таким чином, модернізація професійної освіти виступає не лише як актуальна потреба сьогодення, а й як ключовий чинник успішної повоєнної відбудови України, посилення її економічного потенціалу та формування конкурентоспроможного людського капіталу. Професійна освіта в галузі будівництва має оперативно реагувати на виклики сучасності шляхом оновлення змісту навчання відповідно до потреб ринку праці, впровадження компетентнісного підходу, сучасних цифрових технологій, інноваційних методів і форм організації освітнього процесу. Лише за умови такої системної трансформації можна забезпечити якісну підготовку фахівців нового покоління, спроможних ефективно долучатися до реалізації масштабних інфраструктурних проєктів, відбудови зруйнованих територій і сталого розвитку держави.

Список використаних джерел:

1. Радкевич В. О. Науково-методичне забезпечення професійної і фахової передвищої освіти в умовах воєнного стану: За результатами наукової доповіді на XVII Всеукраїнській науково-практичній конференції, 26 лютого – 7 березня 2024 р. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2024. № 6 (1). С. 1-14. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2024.6110> (дата звернення: 06.05.2025).

2. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 06.05.2025).

3. Кузьмінський А. І., Литвиненко Н. Л. Компетентнісний підхід у професійній підготовці фахівців будівельного профілю. *Професійно-технічна освіта*. 2021. № 3. С. 25-30.